

Gabriel, imię zakonne Dominik od św. Aleksandra Szybiński

[nauczyciel](#)

[pisarz](#), [tłumacz](#), [uczeń](#), [autor reform edukacyjnych](#), [autor podręczników](#)

Ur. 28.3.1730, Kołowerta

Zm. 12.7.1790, Międzyrzecz Korecki

Dane rodziców

Brak danych.

Wychowanie i wykształcenie

Studiował [humaniora](#) w [Rzeszowie](#) (1748/1749-1749/1750) i [filozofię](#) w [Międzyrzeczu Koreckim](#), odbywał też studia [teologiczne](#) w [Warszawie](#) (1752/1753-1753/1754).

Etapy kariery dot. edukacji

Przez dwa lata (1750/1751-1751/1752) uczył w infimie [kolegium międzyrzeckim](#). Był [prefektem](#) w [Collegium Nobilium](#) Stanisława Konarskiego w [Warszawie](#) (1752/1753-1753/1754), następnie uczył tam syntaksy i [gramatyki](#) (1754/55). W 1755/1756 wykładał [poezję](#) w [Piotrkowie](#), w 1756/1757 [retorykę](#) w [Wieluniu](#), w 1757/1758 w [Podolińcu](#). Od 1757/1758 był przez dwa lata profesorem [retoryki](#) i [prefektem](#) w [Międzyrzeczu Koreckim](#). Latem 1763 roku został przeniesiony do [Warszawy](#), gdzie uczył w [Collegium Regium](#), a od 1765/1766 sprawował urząd [regensa Collegium Civilis](#), przeznaczonego dla synów mieszczańskich. W latach 1774/1775-1776/1777 był przełożonym i [prefektem](#) "scholarum" przekazanego [pजारom](#) przez [Komisję Edukacji Narodowej](#) [kolegium pojezuickiego](#) w [Drohiczynie](#). W roku 1777/1778 sprawował funkcję [rektora kolegium](#) w [Rzeszowie](#), a od roku 178/1781 aż do śmierci był [rektorem kolegium](#) w [Międzyrzeczu Koreckim](#).

W [Międzyrzeczu](#) opieką otoczył stancje uczniowskie, gdzie mieszkało około 500 wychowanków [kolegium](#). Ustanowił też konwikt, mieszczący około 30 synów, jak zaświadcza wychowanek [pजारów międzyrzeckich](#) Antoni Moszyński - „najpierwszych rodzin [Wołynia](#), [Podola](#) i [Ukrainy](#)”. Publiczne egzaminy uczniowskie gromadziły pobliskie elity. Po śmierci Szybińskiego szkoła ciesząca się dobrą sławą podupadła.

Był nie tylko realizatorem reform oświatowych zrodzonych w [warszawskim Collegium Nobilium pजारów](#), ale w pewnej mierze ich prekursorem. Poza swą pracą pedagogiczną był bowiem autorem licznych tekstów przekładanych z francuskich oryginałów i przez niego uzupełnianych. Dobra znajomość tego języka i łaciny oraz pióro wprawne w redagowaniu polskiego tekstu czyniły z niego doskonałego tłumacza.

Z jego inicjatywy weszło do szkolnego obiegu kilka [podręczników](#) oraz książek unowocześniających ówczesny model edukacji humanistycznej. Doceniał [historię](#) i [geografię](#), nauki [matematyczne](#) i [przyrodnicze](#), języki nowożytne. Pochwalał czytelnictwo, dostrzegał również edukacyjne walory [teatru szkolnego](#). Jak zapisał w swym pamiętniku Karol Micowski, Szybiński „wydał tę piękną kaligrafię, od której dopiero nastąpiło w Polsce ozdobniejsze pisanie, bo nielitościwie było brzydkie przedtem”. Jego "Sztuka pisania" (1781) ukazała się w nakładzie 2000 egzemplarzy. Stosowano ją w szkołach [Komisji Edukacji Narodowej](#) dla „formowania charakteru”. Połączenie nauki czytania z nauką pisania było nowym i praktycznym sposobem wprowadzonym przez [Komisję Edukacji Narodowej](#). Ten [podręcznik do kaligrafii](#), ze względu na wytworny druk oraz treść, obejmującą całokształt nauki pisania, był wysoko oceniany jeszcze w początkach XX wieku. Do dziś obecny w kręgach miłośników sztuki kaligrafii.

Szybiński miał świadomość roli i znaczenia starożytnych mitów w ówczesnej cywilizacji. Mity w oświeceniowej szkole, także [pijarskiej](#), inspirowały, dostarczały estetycznej przyjemności, a przede wszystkim dawały wychowankom poczucie wspólnoty i świadomość korzeni niezbędną do kreowania przyszłości. Szybiński przełożył z P. C. Chompré, ciesząc się niezwykłym powodzeniem we Francji, "Historię bogów bajeczną przez alfabet zebraną, czyli dykcjonarzy mitologiczny..." (Warszawa 1769). W grudniu 1776 roku w [Towarzystwie do Ksiąg Elementarnych](#) dyskutowano nad możliwościami wykorzystania [podręcznika](#) w szkołach. Na zlecenie Komisji do Ksiąg Elementarnych ukazała się druga „powiększona i dokładniejsza” edycja: "Słownik mitologiczny" (Warszawa 1784). Słowniczek Chompré – Szybińskiego należał do jednego z popularnych w Polsce dykcjonarzy mitologicznych. Opracowany starannie, w układzie oraz terminologii całkowicie spolonizowany, co czyniło go łatwo dostępnym dla każdego czytelnika, zwłaszcza dzięki licznym odsyłaczom. Szybiński należał do zwolenników tradycyjnych teorii, głoszących, że mity są zniekształconą historią.

Praca translatorska wyzwoliła w Szybińskim inicjatywy autorskie. Nauka o sferze oraz obszerna [geografia](#) Polski i Litwy zawarta w "Atlasie dziecinnym" (Warszawa 1772) jest jego własnym dorobkiem. Wzorem kompozycyjnym i metodycznym dla polskiego [podręcznika geografii](#) była zapewne "Geografia universalis" (Roma 1755 i n.) pióra Claude'a Buffiera, profesora [jezuickiego Kolegium Ludwika Wielkiego](#). Nowością są w nim wskazówki metodyczne zamieszczone na początku. Atlas zawiera starannie i dokładnie wykonane kolorowe mapki. Szybiński okazał się znakomitym znawcą psychiki dziecka, metod nauczania i środków dydaktycznych. Stosował nazwy współczesne i świadomie kształtował polską terminologię naukową, zwłaszcza geograficzną. Opracowanie Szybińskiego, często wykorzystywane przez nauczycieli i najlepsze chyba pod względem dydaktycznym, nie było w powszechnym użyciu uczniów szkół [Komisji](#), a jedynie służyło niektórym profesorom w przygotowaniu wykładu. Przepisy od [Komisji Edukacji Narodowej](#) dane pensjomistrzom i mistrzyniom, opracowane przez Czartoryskiego, zalecały, by każda biblioteka podręczna, obok "Geografii" [Karola Wyrwicza](#), mieściła "Atlas dziecinnym" Szybińskiego.

Znacznym powodzeniem wśród nauczycieli historii w dobie [Komisji](#) cieszył się dwutomowy [wykład dziejów powszechnych](#) ("Krótka wiadomość o znakomitszych w świecie monarchiach", Warszawa 1772-1773). Szybiński eksponował te treści, które mogły budzić wśród młodzieży przywiązanie do ojczyzny i kształtować aktywne postawy obywatelskie. Piętnował rolę państw zaborczych wobec Rzeczypospolitej i podważał historyczne uzasadnienia ich roszczeń, nawiązując do rodzimej argumentacji historyczno-politycznej. Negatywną ocenę polityki mocarstw łączył z krytycyzmem w stosunku do niesprawnych, przestarzałych urządzeń krajowych i uświadamiał nieodzowną potrzebę reform. Dostrzegał też wychowawczą rolę prawa, ukazując, że mądrze stosowane przyczynia się do wychowania młodzieży w duchu patriotycznym. Przypisywał historiografii zarówno funkcje poznawcze, jak i wychowawcze; po krytyce naukowej spodziewał się nie tylko oceny wiarygodności źródeł, lecz także wartościowania samych wydarzeń dziejowych. Był zwolennikiem providencjalizmu i teocentryzmu – pozostając w tyle w stosunku do ówczesnej myśli zachodnioeuropejskiej. Jego dzieło, choć nie zyskało oficjalnej aprobaty jako [podręcznik Komisji Edukacji Narodowej](#), było używane w szkolnictwie nie tylko pod koniec XVIII, ale i w początkach XIX wieku.

Fakty z życia osobistego

Był bratankiem Aleksandra Szybińskiego, rektora kolegium w Międzyrzeczu Koreckim, wujem Ignacego Hołowińskiego (1807-1856), biskupa, metropolity mohylewskiego.

Był postacią niemal legendarną w międzyrzeckim środowisku, niezwykle istotną dla kształtowania się zainteresowań Ignacego Hołowińskiego, autora pierwszego polskiego tłumacza Szekspira. Hołowiński ukończył szkołę pijarów w Międzyrzeczu Koreckim. Niezjący od 1799 wuj rektor jawił się jako jeden z nielicznych powodów do rodzinnej dumy - mąż „rzadkiego dowcipu, gruntownej cnoty, niezmordowanej pracy, obszernej erudycji, i biegły w różnych językach...” . Możliwa fascynacja postacią Szybińskiego wyjaśniałaby też wielką determinację, z jaką Hołowiński od najwcześniejszych lat uczył się języków obcych i już w latach szkolnych podjął próby przekładu.

Żył w latach [XVIII wieku](#).

Bibliografia

Przedmiotowa

1. K. Puchowski, *Szybiński Dominik od św. Aleksandra, im. świeckie Gabriel*, [w:] Komisja Edukacji Narodowej 1773-1794. Słownik biograficzny, red. A. Meissner, A. Wałęga, Warszawa, 2018.

